

O'ZBEK TILINI O'RGATISHDA METODLARDAN FOYDALANISHNING O'RNI

Mavlonberdiyeva Nafisa Ozod qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti, Turkiy tillar fakulteti, O'zbek tili va adabiyoti ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Buranova Shoxista Menglibaevna

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti, Turkiy tillar fakulteti, O'zbek tili kafedrasi p.f.n dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada, O'zbek tilini o'qitish metodlardan foydalanishning o'rni, grammatika-tarjima, interfaol doskalar, audio-vizual yordamchilar, simulyatsiya o'yinlari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Interfaol doskalar, audio-vizual, simulyatsiya interaktiv.

O'zbek tilini o'rganuvchilarga samarali ta'lim berish uchun o'qitishning samarali va qiziqarli usullaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. O'zbek tilini muvaffaqiyatli o'rganishda turli o'qitish usullaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Eng muhim usullardan biri bu kommunikativ yondashuv bo'lib, u real hayotiy vaziyatlarda muloqotning muhimligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv o'quvchilarga o'zbek tilini tushunish va muloqot qilishda yordam berish uchun real hayotdagi suhbatlar va media-kontent kabi haqiqiy materiallardan foydalanishga urg'u beradi. Kommunikativ yondashuv o'quvchilarning tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini bir vaqtda rivojlantirishda ham qo'l keladi. O'zbek tilini o'qitishning yana bir foydali usuli – texnologiyadan foydalanishdir.

Bugungi raqamli dunyo til o'rganishni osonlashtiradigan va uni yanada qiziqarli qiladigan ko'plab vositalarni taqdim etdi. Masalan, onlayn kurslar, mobil ilovalar va til almashish platformalaridan til ko'nikmalarini mashq qilish va oshirish uchun foydalanish mumkin. Texnologiya masofaviy ta'lim imkoniyatini ham beradi, bu esa o'quvchilarga dunyoning istalgan nuqtasidan o'zbek tilini o'rganish imkonini beradi. O'zbek tilini o'qitishning o'tmishda keng qo'llanilgan yana bir usuli grammatika-tarjimadir. . Bu usul avvalo tilning grammatik qoidalarini o'rganish kerak, keyin esa so'z boyligini o'rganish kerak, degan fikrga asoslanadi. Garchi bu usul o'zbek tilini o'rganishda hamon rol o'ynasa-da, uni o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradigan kundalik hayotiy

vaziyatlarda o'zbek tilidan foydalanishga yordam beruvchi boshqa interfaol va kommunikativ usullar bilan to'ldirish tavsiya etiladi.

Faol ishtirok etish ham o'zbek tilini o'qitishda muhim vosita hisoblanadi. Tilni samarali o'rganish uchun diqqat va doimiy amaliyot talab etiladi. O'qituvchilar o'quvchilarning o'quv jarayonida faol ishtirok etadigan muhitini yaratishlari kerak. Bu nutq, tinglash va yozish vazifalarini bajarish uchun keng imkoniyatlar yaratadigan sinflarda ishtirok etish, til almashish dasturlari va o'zbek tilidagi ijtimoiy tadbirlarni rag'batlantirish demakdir. O'zbek tilini o'qitishda qo'llaniladigan yana bir muhim usul darslik va boshqa sinf materiallaridan foydalanish hisoblanadi. Darsliklar o'quvchilarga tuzilgan o'rganish tajribasini taqdim etadi hamda o'zbek tilini o'rganishda qo'llaniladigan boshqa usullar uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Eng yaxshi ta'lim natijalariga erishish uchun darsliklar va amaliy, hayotiy faoliyatlar kombinatsiyasi tavsiya etiladi. Til o'rganishning eng yaxshi usullaridan biri bu xalqning tili va madaniyatiga singib ketishdir. Bu shuni anglatadiki, o'quvchilar o'zlarini tilni yaxshiroq tushunishlariga yordam beradigan o'zbek tilida so'zlashuvchilar bilan o'rab olishlari kerak. Til bo'yicha hamkorlar bilan muloqot qilish, o'zbek tilidagi tadbirlarda qatnashish, o'zbek filmlari va teledasturlarini tomosha qilish o'quvchilarga til ko'nikmalarini oshirishga va o'zbek madaniyatini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Bundan tashqari, o'zbek tilini o'qitishda fikr-mulohazalar va baholash muhim ahamiyatga ega. jarayon. O'qituvchilar muntazam ravishda yozma yoki og'zaki ravishda o'quvchilarga tildagi yutuqlari haqida fikr-mulohazalarni taqdim etishlari kerak. O'qituvchilar o'quvchilarning muvaffaqiyatini kuzatish uchun viktorina, imtihon, og'zaki taqdimot, yozma topshiriqlar va hamkorlikdagi loyihalar kabi turli baholash usullaridan foydalanishlari kerak. Shuningdek, o'qituvchilar o'zbek tilini o'rganish uchun turli xil o'qitish usullarini qo'llashlari kerak. jarayon yanada qiziqarli. Drama, rolli o'yinlar, musiqa va video viktorinalar kabi sinfdagi mashg'ulotlar o'rganishni yanada qiziqarli va interaktiv qilish uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan ba'zi usullardir. Nihoyat, shuni yodda tutish kerak. har bir o'quvchining o'ziga xosligi, o'rganish uslublari, qobiliyatlari, qiziqishlari va maqsadlari har xil ekanligini yodda tuting. Shuning uchun o'zbek tilini o'qitishda o'qituvchilar moslashuvchan bo'lishi, o'quvchilarning ehtiyojlarini yaxshi tushuna olishi kerak. Bu talabalarning xohish-istaklari, madaniy kelib chiqishi va til darajasiga mos keladigan o'qitish strategiyalarini ishlab chiqishni anglatadi.

Ta'lim har qanday jamiyatda eng muhim element bo'lib, til o'rganish bu borada katta ahamiyatga ega bo'lgan jihatdir. Qolaversa, O'zbekistonda o'zbek tilini o'qitish juda muhim masala. Til ta'limi nafaqat ilmiy maqsadlarda, balki o'zbek xalqining madaniyati va merosini asrab-avaylashda ham zarurdir. Shuning uchun o'zbek tilini o'rgatishda samarali ta'lim usullaridan foydalanish juda muhim. Ushbu inshoda biz o'zbek tilini o'qitishda qo'llaniladigan turli usullar va ularning ta'sirchanligini ko'rib chiqamiz. Har qanday tilda bo'lgani kabi o'zbek tilini ham o'rganishning eng asosiy usuli amaliyotdir. Tilni samarali o'rgatishda o'qituvchining tajribasi muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar tilni to'liq tushunishlari va o'quv dasturini mos ravishda o'zgartirish uchun har bir talabning qiyinchilik darajasini aniqlashlari kerak. Bundan tashqari, o'qituvchilar o'rganishni qiziqarli va interaktiv qilishlari, o'quvchilarga o'z tezligida o'rganishlariga imkon berishlari va qulay o'quv muhitini ta'minlashlari kerak.

Har qanday tilni o'rganishning yana bir yo'li bu tilni chuqur o'rganishdir. O'zbek tilini o'qitishning immersiv usuli lug'at, grammatika va gap tuzilishini o'rganishda samarali vosita hisoblanadi. O'zbek tilini singdirish har kuni suhbatlar, o'zbek ommaviy axborot vositalarini o'qish va tinglash hamda boshqalar bilan tilda muloqot qilish orqali tilni immersiv nuqtai nazardan o'rganishni anglatadi. Tilni singdirish bir zumda bo'lishi mumkin yoki u uzaytirilishi mumkin. O'zbek tilini o'rganishning immersiv usuli o'quvchilarning kundalik hayotlarida ushbu tildan ko'proq foydalanishlari bilan foydali ekanligini ko'rsatdi.

Kompyuter yordamida til o'rganish dasturlari yangi tilni o'rganishda katta yordam berishi mumkin. O'zbek tilini o'rgatish dasturidan til o'rgatish mumkin. Dastur ta'limni qiziqarli, interaktiv va samarali qiladi. Dasturiy ta'minot o'yinlar, testlar, viktorinalar va mashqlarni o'z ichiga oladi, bu o'quvchilarga materialni osongina eslab qolishlariga yordam beradi. Dasturiy ta'minot yangi boshlanuvchilarga yordam berish uchun aqlli tarzda ishlab chiqilgan va u o'quvchilarni til bilan tez-tez shug'ullanishga undaydigan o'rganishga qiziqish uyg'otadi.

An'anaviy o'qitish usullaridan biri bu darsliklardir, bu esa bu borada muhimligicha qolmoqda. kun. Darsliklar til o'rganishning markaziy tarkibiy qismidir, chunki ular tilni o'rganish uchun zarur bo'lgan barcha ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Darsliklarda gap tuzilishi, grammatika qoidalari va lug'atga oid tushuntirishlar, mashqlar va misollar keltirilgan. Darsliklardan sinfda ham, darsdan tashqarida ham foydalanish mumkin, talabalar o'z darslarini mustaqil o'rganishlari

mumkin. Darsliklar yangi boshlanuvchilar uchun mos manbadir, chunki ular tili va tuzilishi jihatidan ochiqdir. Interfaol doskalar o'zbek tilini o'rganishda yordam beradigan yana bir vositadir. Interfaol doskalar ko'rgazmali qo'llanmalar, tovush va an'anaviy doskalardan foydalanishni birlashtirishi mumkin. Interfaol doska o'quvchilar va o'qituvchilarni birgalikda ishlashga undaydigan hamkorlik vositasi sifatida ishlaydi. Interfaol doskada talabalarga o'zbek tilini o'rganishga imkon beruvchi dasturiy ta'minot ham ishlaydi. Interfaol doska har qanday o'quvchining ehtiyojlariga moslasha oladigan ko'p maqsadli vositadir.

Audio-vizual yordamchilar har qanday sinfning muhim qismi bo'lishi mumkin, chunki ular til o'rganuvchilar uchun ko'plab imtiyozlarni taqdim etadi. Audio-vizual yordamchilar videolar, musiqalar, audiokitoblar va filmlarni o'z ichiga oladi va ular o'zbek tilini o'qitishda turlicha yondashuvni taqdim etishi mumkin. O'qituvchilar o'zbekcha subtitrlil filmlar, qo'shiqlar va audiokitoblardan o'quvchilarga tinglash va gapirish ko'nikmalarini mashq qilishda yordam berishlari mumkin. Audio-vizual yordamchilardan foydalanish orqali o'quvchilar kontekstda jumla tuzilmalari, lug'at va grammatikani o'rganishlari mumkin. Hamkorlikda o'rganish yosh o'quvchilar uchun foydali vosita bo'lishi mumkin. Hamkorlikdagi ta'lim umumiy maqsadga erishish uchun birgalikda ishlashdir. Talabalar ushbu sharoitda mashqlar ustida bir jamoa bo'lib ishlaydilar va berilgan materialni muhokama qiladilar. Shunday qilib, boshqa o'quvchilar bilan muloqot qilish hamkorlikni rivojlantiradi va muloqot ko'nikmalarini oshiradi. Bu usul qobiliyatli, topqir va real dunyo uchun yaxshi jihozlangan talabalarni ishlab chiqaradi. Hamkorlikda o'rganish, ayniqsa, o'zbek tilini o'zlashtirib olishga qiynalayotgan o'quvchilar uchun foydali bo'lishi mumkin. O'zbek tilini o'rgatishda simulyatsiya o'yinlaridan foydalanish juda samarali yondashuv hisoblanadi. Simulyatsiya o'yinlari grammatika, lug'at va jumla tuzilishini o'rgatish uchun ishlatilishi mumkin. Simulyatsiya o'yinlari virtual bo'lib, ular o'zbek tilidagi so'zlashuv stsenariylariga o'xshash vaziyatlarni yaratishi mumkin. O'zbek tilini simulyatsiya qilish o'yinlari o'quvchilarga xato qilishdan qo'rqmasdan o'zbek tilidagi ko'nikmalarini mashq qilishlari mumkin bo'lgan xavfsiz muhitni taqdim etadi. O'zbekistonda til o'rganish bo'yicha seminarlar til o'rganuvchilarga tilni ravon egallashlari uchun muhim imkoniyat yaratadi.

O'quvchilarga o'zbek tili grammatikasi, lug'at va gap tuzilishini tushunishga yordam berish uchun tashkil etilgan. Ushbu seminarlar o'quvchilarga o'zbek tilini

o'rganishda yordam berishi va boshqa o'zbek tilida so'zlashuvchilar bilan ishlash imkoniyatini berishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, o'zbek tilini o'qitish murakkab jarayon bo'lib, muloqot, texnologiya, fikr-mulohazalar, darsliklar, madaniy almashuvlarga sho'ng'ish, o'quvchilarning faol ishtiroki kabi bir necha usullarni o'zida mujassamlashtirgan aralash yondashuvni talab qiladi. O'qituvchilar til o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samaraliroq qilish uchun eng yangi texnologiyalar, materiallar va usullardan foydalangan holda o'qitishda ijodiy va innovatsion bo'lishi kerak. O'quvchilarga kelsak, o'rganish va ustunlik qilish uchun qat'iyatli, qat'iyatli va tavakkal qilishga va xato qilishga tayyor bo'lish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shofqorov, A. M., Baykabilov, U. A., Bayzakov, J. A., & Shayxislamov, N. Z. O. G. L. (2020). TIL O 'QITISHDA KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARI. *Science and Education*, 1(Special Issue 3).
2. Shayxislamov, N. (2020). Ona tili darslarida interfaol usullardan foydalanish. *Prospects of Development of Science and Education*, 1(2), 247-249.
3. Shayxislamov, N. (2020). Ona tili fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish. O'zbekistonda ilm-fan va ta'lim masalalari: muammo va yechimlar, (3), 71-73.
4. Shayxislamov, N. (2021). ONA TILI DARSLARINI O 'QITISHDA ZAMONAVIY METOD-KAKOGRAFIYA USULIDAN FOYDALANISH. *Scientific progress*, 1(3).
5. Khodjaniyazov, E., Xudayarova, M. T., Yuldasheva, S. S., Buranova, S. M., & Kabulova, D. S. (2020). HISTORICAL BACKGROUND OF FOOD NAMES IN UZBEK DIALECT IN KARAKALPAKSTAN REGION. *Journal of Critical Reviews*, 7(18), 3564-3570.
6. Худаярова, М. Т., & Хасанова, А. Н. (2017). Этнопедагогические воззрения каракалпаков важнейший источник семейного воспитания и социальной адаптации детей. In Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования (pp. 77-82).
7. Ataxanovna, Y. G., Tajimuratovna, X. M., Menglibayevna, B. S., & Zaripbaevna, S. A. (2021). O 'zbek tilini nofilologik auditoriyasida o 'qitishning ayrim masalalari. *BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(5), 20-24.